

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Octauum testimonium ducitur ex illis verbis Esai. 8. Acceßi ad
Prophetissam, & concepit, & peperit filium. Sectio XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

uniuersis mortalibus denunciabit, vt eos ad se amandum fortiter simul, suauiter-
que alliciat. Porro felicem huius certaminis exitum descripsit idem Esaias cap.
8. sequenti: *Quia, inquit, antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, au-*
feretur fortitudo Damasci, & spolia Samaria: id quod nobilissimi Patres de cōuerfio-
ne Gentium per Magos illos, qui quasi gentilitatis primitiæ ad Christum infantē
adorandum ex Oriente aduenerunt, accipiendum putarunt. Et verò cuius animū
infans ille natus ex Virgine tam eximia præditus pulchritudine, tantisque erga
homines amoris facibus inflammatus non vinceret? hoc enim ar morum genere
nouus ille bellator dimicauit, vt aliàs diximus, & eleganter docet Tertull. expen-
dens locum Esaiæ citatum, vt fufius in sequenti testimonio docebimus.

*Felix prædi-
ci certami-
ni exitus.
Esai. 8. 4.*

Tertull.

Octauum testimonium ducitur ex illis verbis Esai. 8.

Accessi ad Prophetissam, & concepit, & peperit filium.

SECTIO XVII.

Aliud quoque validum argumentum ad idem comprobandum depromitur
ex c. 8. Esaiæ, de cuius expositione non solum inter Iudæos, & Catholicos,
sed etiam inter nostros magna vtrinque rationum contentione certatur: sed o-
stendemus tamen veram, germanamque eius interpretationem ad B. Virginis in-
tegritatem confirmandam pertinere. Ita igitur scribit eo loco Esaias: *Dixit Do-*
minus ad me: sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis, velociter spolia detrahe,
cis prædare. Et adhibus mihi testes fideles, Uriam sacerdote, & Zachariam filium Barachia: & ac-
cessi ad Prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Vocanomen eius,
Accelera spolia detrahere, festina prædari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum, &
matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samaria coram Rege Assyriorum.

Esai. 8. 1.

Mirum sane est, quantum conerur Hebræi, recentiores potissimum hoc nobis f.
testimonium illustrissimum de manibus eripere: quàm multa etiam cum falla-
tum dictu scæda, audituque turpia consingant, quantaque amètia, vt vaticinij ve-
ritatem aliò, desectant, Esaiã sanctissimum vatem, eximiùmque pudicitia, atque
honestatis cultorem præter modum impudentē faciant, quin & Deū ipsum om-
nis sanctitatis, puritatisque auctorem indignè loquentem inducant, interpreta-
tione illa sua impurissima, quæ de stylo hominis afferūt, multisque alijs per sum-
mam contradicendi libidinem confictis, ex quibus ob eorum turpitudinē facile
possent falsitatis, errorisque conuinci: nos tamen ea dumtaxat perstringemus,
quæ omnino postulauerit nostri instituti ratio, & ad rem propiùs accedere vi-
debuntur. Contendunt igitur Hebræi loco Esaiæ citato nullum verbum de Mes-
sias aduentu fieri, sed totum vaticinium spectare ad ipsum Esaiam, qui videlicet
iubeatur adhibitis illis duobus testibus ad vxorē suam accedere, ex eoque con-
gressu promittatur conceptio, partusque infantis, qui appellandus sit, *Accelera*
spolia detrahere, festina prædari: quoniam per eiusmodi filium ita nominatum præ-
dicebat Dominus euerfionem decem tribuum, depradationemque, ac vastita-
tem Samariæ, quæ ipso adhuc infantulo, nescientēque patrem suum, ac matrem
suis nominibus appellare facienda erat. Atque vt suam hæc expositionem plau-
sibilem faciant afferunt illud Osee 1. cum Deus ipsi Osee præcepit, vt fœminam
fornicariam, hoc est, siue corpore prostitutam, siue secta Gentilem (solet nam-
que idololatria appellari in sacris literis fornicatio) vxorem duceret, ex eaque
liberos procrearet, eisque nomina imponeret, quibus vtriusque regni & Israël,

*Iudeorum
contradice-
di libido.*

*Eorum sen-
tentia circa
locū citatū.*

Osee. 1.

& Iuda euerſio prædiceretur. Conſuevit enim Deus non ſolum verbis, ſed etiam factis vêtura prænuntiare, quemadmodum eidem Eſaiæ c. 20. præcepit, vt nudus, & diſcalceatus per urbem incederet, vt Egypti, & Aethiopiæ vaſtatem exprimeret: ſic enim futurum, vt Egypti, Aethiopiæque iuuenes nudi, & diſcalceati in captiuitatē ab Aſſyriorum Rege abducerentur. Similique myſterio Ezech. Prophetâ fecit cum ſarcinis inſtar peregrini, & viatoris incedere, vt populi captiuitatem, atque in alienas terras peregrinationē portenderet. Sic igitur, inquiunt Hebræi, iubetur hoc loco Eſai. ad vxorem ſuâ accedere, ex eâque filium gignere, qui nomine ſuo regni Syriæ, ac decem tribuum vaſtatem ſignificet. Nec verò mirum videri debet, ſi Hebræi inſenſiſſimi noſtræ religionis hoſtes ſic ſcripturâ vaticinia, quæ de noſtris rebus loquuntur, eludere conentur: illud demirari ſatis nō poſſum, cur plerique etiam ex hoſtris cum Iudæis conſentiant, veluti Vatablus, Iſidorus Clarius, Forerius, & quod magis miror, D. Thom. in comment. ſuper Eſai. tametſi illam expoſitionem quam inferiùs afferemus, non omnino reiiciat.

Vatablus.
Clarius.
Forerius.
D. Thomas.

II. Sed oſtendamus iam Hebræorum ſententiam & abſurdam, & falſam omnino eſſe: & quidem eſſe admodum abſurdam ex eo ſit perſpicuum, quoniam vt alia interim omitamus. Eſaiam vatem ſanctiſſimum præter modum impudentem faciunt, qui videlicet non erubuerit coram teſtibus ad vxorem accedere, illiſque ſpectantibus rem peragere, idque velint Deum Prophetâ mandaſſe, quam indignitatem peruidentes plerique Hebræorum aliquanto modeſtiores adixerunt non fuiſſe adhibitos teſtes ad huiusmodi Eſaiæ cum vxore congreſſum ſpectandum, ſed vt conſcribendo ab Eſaiâ libro intereſſent: ſiquidem Deus præcipiebat, vt librum grandem ſumeret, & in eo pauca illa verba conſcriberet, quæ paulò ante commemorauimus. Vt igitur omne effugium Hebræis intercludamus, probeamus id, quod ſecundo loco propoſuimus, falſam ſcilicet eſſe hanc eorum ſententiam, & neque cum vaticiniij veritate, maiestâtēque, neque cum ipſo contextu eam de Eſaiâ filio interpretationem conuenire.

III. Primum igitur in filium Eſaiæ nullo pacto quadragere poteſt nomen illud excellens, atque magnificum, quod infanti, de quo agitur, imponendum præcipitur: *Voca, inquit, nomen eius, Accelera ſpolia detrahe, feſtina prædari*: cum neque Eſaiæ filius ita fuerit appellatus, neque de eius vita, aut factis vlla fiat in ſacris literis mentio propter quæ tantum nomen illi attribui potuiſſet: quam aptè verò in Chriſtum conueniat, inferiùs docebimus. Deinde duo illi teſtes, qui adhibentur, Vrias ſcilicet Sacerdos, & Zacharias filius Barachiz non poſſunt vlla ratione ad Eſaiam ipſum, cuiusve filium ſpectare iuxta interpretationem Hebræorum. Ait nanque R. Salomon Vriam, qui hic teſtis inducitur, fuiſſe Vriam filium Hier. 26. 20. Semei, qui prophetauit tempore Ioacim filij Ioſiæ, vt refertur Hierem. 26. Fuit cuius filius, quoque vir prophetans in nomine Domini, Vrias filius Semei de Chariathiarim, & prophetauit aduerſus ciuitatem iſtam, & aduerſus terram hanc iuxta omnia verba Hierem. 26. Et audiuit Rex Ioacim, & quaſiuit interficere eum. Addit quoque R. Salomon ſecundum illum teſtem, qui dicitur Zacharias filius Barachiz, fuiſſe illum, qui in duodecim Prophetis minoribus vndecimus eſt. At ex his liquidò euincitur falſam eſſe Iudæorum expoſitionem. Etenim ſi tales fuerunt eiulſmodi teſtes: vt ſcribit R. Salomon, non potuerunt ab Eſaiâ adhiberi, induciſque, vt conſcribendo à ſe libro intereſſent, cum multò poſterioribus ipſo Eſaiâ fuerint. Verum enim verò à quarto anno regni Achaz, quo tempore, vel circiter, Eſaias hoc edidit vaticinium, vſque ad Regem Ioacim, ſub quo Vrias ille fuit vaticinatus, fluxerunt anni pluſquam centum: & ab eodem quarto anno regni Achaz vſque ad tempus Zachariæ

Nomen Accelera &c. in filium Eſaiæ nullo pacto quadragere.

R. Salom.

Hier. 26. 20. Semei, qui prophetauit tempore Ioacim filij Ioſiæ, vt refertur Hierem. 26. Fuit cuius filius, quoque vir prophetans in nomine Domini, Vrias filius Semei de Chariathiarim, & prophetauit aduerſus ciuitatem iſtam, & aduerſus terram hanc iuxta omnia verba Hierem. 26. Et audiuit Rex Ioacim, & quaſiuit interficere eum.

Quo tempore edidit hoc vaticinium Eſaias.

Zachariae filij Barachiae, si fuit vndecimus Prophetarum minorum, transferunt plurimam ducenti anni, vt affirmant Galat. libro 7. Arcan. Catholicae veritatis c. 16. Lyran. & Dion. Carth.

Achaz regnavit sexdecim annis 4. Reg. 16. ex quibus defumendi sunt tantum duo decim, quoniam vt diximus, quarto anno regni eius, aut circiter, edidit hoc vaticinium Esaias. Ei successit Ezechias, qui viginti novem annis regnavit 4. Reg. 18. post quem imperavit Manasses quinquaginta quinque annis 4. Reg. 21. Post quem regnavit Amon, cuius principatus duobus tantum annis perduravit. 4. Reg. 21. Hunc excepit Iosias, qui vno, & tringinta annis regnavit 4. Reg. 22. quena subsequutus est Ioachim, qui regnavit vndecim annis 4. Reg. 23. Postea Sedechias decem annis 4. Reg. 24. cuius tempore coepta est Babylonica illa septuaginta annorum captivitas vsque ad primum annum Cyri fundatoris Monarchiae Persarum, quo tempore iacta sunt templi fundamenta: sed pauld post tempore Cambyfis eius filij fuit intermissum opus vsque ad imperium Darij Hystaspis, quo impetante prophetauit Zacharias ille minorum Prophetarum vndecimus, vt fuse disputauimus in nostris super eum Prophetam commentariis. Si igitur superiores annos in summam redigas, facile reperies, si Vriam, & Zachariam, qui hoc loco nominantur, sunt illi: quos putat R. Salomon, non potuisse illos ab Esaiam pro testibus adhiberi, cum illos Esaias tanto spatio antecurreret, atque adeo vniuersam R. Salomonis interpretationis fabricam facile corrueret. Nec verò possunt Hebraei ed confugere, vt dicant Zachariam istum non fuisse illum, qui est vndecimus Prophetarum minorum, sed Zachariam filium Ioia- dae, de quo agitur 4. lib. Reg. & quem nos initio commentariorum in Zachariam probauimus fuisse illum, de quo Christus disserit Matthaei vigesimotertio: quoniam etiam Zacharias non potuit in testem produci ab Esaiam, cum is Esaiam per centum, & amplius annos praecesserit, quod ita intelliges. Post Ioas, quem Zachariam interfecit inter templum, & altare, regnavit Amasias filius eius viginti novem annis 4. Reg. 14. cui successit Ozias, qui quinquaginta duobus annis principatum tenuit 4. Regum 16. Post quem regnavit Ioathan sexdecim annis 3. Reg. 16. cui successit Achaz, cuius anno quarto hoc accidit vaticinium, qui anni in summam collecti centum, & eo amplius conficiunt.

Qui ex nostris cum Iudaeis consentiunt, aliud deflexere: aiunt enim Vriam, de quo hic agitur, non fuisse illum, qui vixit tempore Ioachim, cuius fit mentio Hierem. 26. sed alium qui fuit tempore Regis Achaz, vt refertur 4. Reg. 16. vbi ita legitur: *Perrexit Rex Achaz in occursum Theglathphalasar Regis Assyriorum in Damascum: Cumque vidisset altare Damasci, misit Rex Achaz ad Vriam sacerdotem exemplar eius, & similitudinem iuxta omne opus eius. Extruxitque Vriam sacerdos altare iuxta omnia, qua praeceperat Rex Achaz de Damasco.* Deinde similiter adiu- ciunt Zachariam filium Barachiae, qui etiam testis inducitur, neque fuisse illum filium Ioia- dae tempore Regis Ioas, neque illum, qui in duodecim Prophetis minoribus vndecimus est: sed alium quendam ita appellatum, qui Regis Achaz tempore floruerit. Verum haec quoque responsio facillime conuellitur: etenim quod at- tinet ad Vriam illum, qui vixit tempore Regis ipsius Achaz, cum is fuerit idololatra, atque in cultu idolorum Regis ipsius Achaz impiissimi imitator, vt patet ex iis, quae pauld ante ex 4. libro Reg. citauimus, quod vel ipsi aduersarij non inficiantur, nullo pacto est credibile Esaiam illum pro teste adhibuisse, eo potissimum, quod duo isti testes, qui inducti sunt ab Esaiam, appellantur fideles: *Et adhibui, inquit, mihi testes fideles, Vriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachiae.* Etenim

Galatim.
Lyran.
Dion Carth.
A tempore
huius vatici-
nij vsque ad
tempus Za-
char. 11. pre-
phe. min.
Quot fluxe-
runt anni.
III.
Quot annis
regnavit
Achaz.

Quot item
Manasses,
Iosias, Ioachim
& Sedechias,
Quo tempore
coepta fuerit
Babylonica
illa 70. anno-
rum captivi-
tas.

Zach. miro-
rum prophe-
tarum 11. pro-
phetarum 11.
tempore Darij
Hystaspis.

Quoniam
fuerit Zach.
ille occisus in-
ter templum,
& altare
Mact. 23. &
quo tempore
vixit.

Catholicorum
sententia.
4. Reg. 16. 10.

Vriam qui vi-
xit tempore
Achaz, fuit
idololatra.

D. Thom.

Non potuit
adhiberi in
testem ab
Esaia.

huiusmodi fidelitas, quidquid dicat Diuus Thomas, & alij non solum ad officij dignitatem, id est, sacerdotium, sed etiam & maximè ad vitæ ipsius benè institutam rationem referenda est: alioqui quomodò vir idololatra, & acerrimus idolorum propugnator testis Diuinorum vaticiniorum fidelis cenferi potest, quibus Diuina auctoritas confirmatur, cum ipse pro falsorum Deorum cultu, & veneratione certaret, atque adeo veri Dei existimationem minimè curaret: quin potius ad eam eleuandam, ac deprimendam testimonio suo abuteretur, vt meritorè ei fides haberi ab Esaia minimè debuisset? Quare nullo pacto est credibile Esaia adhibuisse in testem eiusmodi Vriam idolorum cultorem, atque adeo veri Dei hostem infestissimum. Quod verò ad tertium illum Zachariam spectat, quem absque vilo fundamento confingunt, eadem facilitate reicitur, qua astringitur, cum id nullo vel Scripturæ, vel probati auctoris testimonio comprobetur.

VI.

Reuincitur
vltimo hæc
de filio Esaie
expositio.

Denique ad totam hanc de Esaie filio expositionem omnino reuincendam illud satis esse deberet, quod de infante de quo agitur, eo loco expressè dicitur illo adhuc infante, videlicet antequam sciret vocare patrem, & matrem, Syria, & Samaria vastitatem euenturam fuisse vt patet ex illis verbis: *Auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samaria.* At huiusmodi vastitas non potuit contingere infante adhuc filio Esaie, siquidem ea calamitas accidit sexto anno regni Ezechie, quo tempore necesse fuit filium Esaie habuisse iam septedecim, aut octodecim annos, cum conceptus esset quarto anno regni Achaz, à quo anno vsque ad sextum Ezechie, qui ei successit, fluxerunt octodecim anni: nam Achaz vt paulò ante diximus, sexdecim annis regnavit. Cum igitur eo tempore filius Esaie iam minimum completeret octodecim annos, profectò non accidit eo infante ea Syria, Samariaque calamitas, quemadmodum dixit hoc loco Esaia, atque adeo nullo modo ad eum potest vaticinium referri, quantumcumque ad libitum duo illi testes siue ab Hebreis, siue à nostris confingantur. Omitto etiam illud, quòd sine fundamento vxorem Esaie Prophetissam faciunt: siquidem illa verba, *Et accessit ad Prophetissam*, sic accipiunt, vt Esaia ad vxorem suam accessisse dicatur.

VII.

Scitatur
sermonem esse
ad literam de
Christo.

D. Irenæus
Euseb. Caf.

D. Epiphanius
Tertull.

D. Chrysostomus
D. Ambrosius

Psal. l. 118.
D. Hieronimus

Proclus
Cyrillus Alex.

D. Gregorius
Nazianzenus

Nomen illud
accelera etc.

nulli præter
quàm Messias
tribus potest
Septuag.

Septuag.

Illud igitur pro certo statuendum hoc loco Esaie sermonem esse ad literam de Christo, de quo eius conceptu, & ortu ex Virgine, absque vlla vel minima eius integritatis iactura. Ita docent D. Iren. lib. 3. contra Hæreses c. 18. Euseb. Cæsar. lib. 7. demonstr. Euang. in secundo testimonio ex Esaie. D. Epiphanius lib. 3. contra Hæreses hæresi 78. contra Antidicomarianitas, & hæresi 79. contra Collyridianos, Tertull. multis in locis tractans verba illa, *Antequam sciat puer vocare patrem & matrem*, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samaria, veluti lib. aduersus Iudæos c. 9. & lib. de resurrectione carnis c. 20. & lib. 3. contra Marcionem c. 12. & 13. & lib. 5. c. 18. D. Chrysostomus hom. 1. in c. 1. Ioan. & hom. 5. in 1. caput Matth. D. Ambrosius in Psal. 118. ad illa verba, *Exultauit in verbis suis*: D. Hieronimus. Proclus, Cyrillus, Alex. in comment. super Esaie. D. Gregorius Nazianzenus in sanctum Pascha: & est communis Patrum, Doctorumque sententia: Confirmaturque efficaci ratione, quoniam nulli alteri, præterquàm Messie, potest nomē illud attribui, quod infanti imponi præcipitur: *Facis apparet ex translatione Septuag. interpretum, qui pro eo, quod nos habemus, Antequam sciat puer vocare patrem, & matrem, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samaria, ita transfulerunt: Antequam sciat puer vocare patrem, & matrem, accipiet fortitudinem Damasci, & spolia Samaria.* Ex qua translatione licet colligere verbum illud,

illud, *Auferetur*, quod ex Hebræo transtulit D Hier. ad ipsum met infantem pertinere, ut sit sensus: Antequam sciat puer vocare patrem, & matrem, auferetur nimirum ab eodem infante, fortitudo Damasci, & spolia Samariæ. At quis alius unquam infans præter Messiam, dum adhuc nesciret patrem, ac matrem suis nominibus appellare, hoc est, dum infans esset, accipit aut accipere potuit fortitudinem Damasci, & Spolia Samariæ? Sanè nunquam alium poterunt Iudæi ostendere nisi unum Messiam, quem in ipsa infantia Damascum, Samariæque spoliase inferius demonstrabimus.

Hoc igitur cõstituto sermonem esse de Messia aggrediemur iam explicare purissimum conceptu partumq; sanctissimæ Deiparæ. Aduerte igitur pro eo, quod nos habemus, *Adhibui mihi testes fideles*, Sept. transtulit, *Testes mihi fac fideles*, ut nõ Es. sed Deus ipse loquatur: *Dixit*, inquit, *dominus ad me: Testes mihi fac fideles, Vriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachia*: itaq; testes istos non Es. sed domino ipsi adhiberi: eodémq; sensu accipiendam esse vulgatã editionem, ut nimirum verba illa, *Adhibui mihi testes fideles*, non Elaiæ, sed Dei ipsius verba sint, qui eiusmodi testes sibi adhibuerit. Sed etiã hinc oritur grauissima controuersia, quinã eiusmodi testes fuerint: Prima expositio est Cyrilli Alex. in comm. super Esa. aientis, quo tempore ab Es. hoc editum fuit vaticinium, fuisse quendam Vriam Prophetã, & Zachariam legis doctorem. Verùm mystagogicè poni hoc loco Vriam pro omnibus p̄phetis, & Zach. pro omnibus legis Doctoribus: sensuq; esse vniuersos Prophetas, totãque legem veterem mysteria legis gratiæ, & ea omnia, quæ ad Regem Messiam pertinent, confirmasse, quippe cum Messias fuerit totius legis, & Prophetarum omnium finis: eodémq; mysterio in transfiguratione Domini Moysen, & Heliam apparuisse cum illo loquentes de excessu quẽ completurus erat in Hierusalem: per Moysen namque legem, per Heliam verò Sacerdotium, siue Prophetiam esse accipiendam, quod lex nimirum, & prophetiæ omnes ad Christum spectarent. Atque hæc quidem Cyrillus, qui tamen si existimat, cum Elaias hoc edebat vaticiniũ, vixisse aliquem Zachariam, qui Prophetã fuerit, non rectè videtur sentire, cum nullum similem Zachariam eo tempore extitisse legamus in sacris litteris. Etenim Zacharias filius Ioiadæ, qui floruit tempore Regis Ioaz, præcessit ipsum Elaiam multo tempore, & Zacharias vndecimus Prophetarum minorum fuit posterior Elaiã plulquam ducentis annis: si quem verò alium Zachariam ipse confingit, necesse habuit id vel ex sacris literis, vel ex veterum annalibus confirmare. Vriam quidem rectè dicit tempore Elaiæ extitisse: sed eum nos superius idololatram fuisse ostendimus, atque adeo non potuisse fidelem testem appellari, nec idoneum, qui ad Diuina vaticinia attestanda adhiberetur. Illud præterea, quod Cyrillus adiungit, nomine duorum istorum testium omnes Prophetas, vniuersãque legem intelligi, quod etiam affirmat Eusebius loco citato mysticum planè est: cum enim duo isti testes suis propriis nominibus appellentur, haud dubiè duos aliquos viros ita nominatos debemus accipere, qui testes eius vaticinij adhibeantur.

Secunda est Diu. Hieronymi per Vriam accipientis Vriam illum, qui vixit tempore Regis Achaz, cui Rex præcepit, ut altare iuxta altaris Damasci similitudinem Hierosolymis extrueret: per Zachariam verò quemdam Zachariam, De quo, inquit, *diu. Hieron. narrat liber, quod Zacharias filius Achaz, quaesierit dominum in diebus Zachariæ erudit in timore Dei*. In qua quidem expositione illud maxime displicet, quod affirmet Vriam esse illum, qui vixit tempore Regis Achaz, cultor que

VII.

Septuag.

Quinã eiusmodi testes fuerint. Prima sententia Cyrilli Alex.

Cyrilli sententia refutatur.

IX.

Secundã. D. Hieron.

fuit idolorum: imperare enim mihi non possum, ut credam virum idololatrem in testem tam præclari vaticinij adductum fuisse, ut superius fufius diximus.

X. Tertia est aliudrum, qui ad nominum etymologiam recurrunt, ut videlicet hoc loco Vrias, & Zacharias non pro aliquibus certis hominibus ponantur, sed eundem nominum etymologiam, qua Vrias idem est, atque illustratus à Dom. & Zach. idem, quod memor Domini: significentq; omnes Proph. Doctoresq; qui à domino illustrantur, sacrámq; Scripturam memoria retinent, & assidue meditantur, fore venturis temporibus veritatis huius vaticinij testes locupletissimos, cum viderent suo tempore impletum, quod Es. tantò ante prædixerat: quam expositionem affert quoque Euseb. lib. 7. Demonst. Euang. nec ab ea multum abhorret D. Hier. Etenim postquam illam de Vria, & Zach. paulò ante cõmemorata expositionem attulisset, subiunxit: *Vrias interpretatur lux domini. Zach. memoria domini, & Barach. benedictio domini: quibus testibus Christi naturas comprobatur.* Sed mihi sanè ut ingenuè fatear, hæc interpretandi ratio, quæ nominum etymologijs nititur in exponendis potissimum Prophetarum vaticinij, semper parum firma visa est, nisi ut interdum accidit manifestè ex ipso contextu eliciatur.

Euseb.
D. Hieron.

XI.
Sententia
auctoris.

Quare his omnibus reiectis sententijs arbitramur per *Vriam* hoc loco accipiendum esse illum *Vriam* filium *Semei*, qui vixit tempore Regis *Ioachim* filij *Ioasæ*, cuius fit mentio Hierem. 26. cum enim Prophetam fuisse perspicuum est ex eo loco Hierem. vbi dicitur aduersus ciuitatem Hierosolymam, & aduersus terram *Palæstinæ* prophetasse iuxta omnia verba Hieremiæ: per *Zachariam* verò filium *Barachie* illum intelligendum, qui vndecimus est Prophetarum minorum. At inquis: Quomodo duo isti viri potuerunt adduci testes ab *Esaia*, cum à quarto anno regni *Achaz*, quo anno *Esaia*, ut supra diximus, hoc edebat vaticinium, vsque ad *Vriam* filium *Semei* plusquam centum anni, & vsque ad *Zachariam* vndecimum Prophetarum minorum plusquam ducenti anni transierint? Respondemus duos istos testes non adduci ab *Esaia*, sed ab ipso Deo, ut superius ostendimus: & sicut accessus ad Prophetissam non fuit corporalis, sed spiritalis, ut patebit ex sequentibus: ita quoque adductionem testium non corporalem, sed spiritualemente esse, non quòd non essent futuri veri testes duo illi, qui hoc loco nominantur: sed quoniam eorum exhibitio, cum hæc *Esaia* scribebat, non re ipsa, sed spiritu tantum, & promissione fiebat.

Adductio testium nõ corporalis, sed spiritalis.

Zach. 9. 9.

Futurum enim erat, ut *Zacharias* post captiuitatem *Babylonicam* illustrißima ederet de Rege *Messia* vaticinia, quibus eius aduentum in mansuetudine explicaret, cum diceret capite 9. *Exulsa satis filia Sion, iubilata filia Hierusalem: Ecce Rex tuus venit tibi iustus saluator, & ipse pauper:* sed qui tamen in ea paupertate opima spolia gentibus detraheret, ut habes ab eodem magnificis verbis illo ipso capite prænuntiatum. Futurum quoque erat, ut *Vria* illius, cuius fit mentio Hieremiæ vigesimo-sexto vaticinium de euerfione vrbs, ac templi, & postrema hac captiuitate, quam modò *Hebræi* patiuntur, tandem impleretur, idque pro supplicio infligeretur populo *Hebræo*, quòd eundem *Messiam* actum in crucem per summam impietatem occidisset. Quibus duobus vaticinijs futuro tempore adimplendis præfens *Esaia* vaticinium de *Messia* conceptu, atque ortu ex *Virgine* confirmabatur: atque ad eò meritò iam tunc duo illi Prophetæ *Vrias*, & *Zacharias* tanquam locupletissimi testes promittebantur, qui futuris deinceps temporibus rem eandem *Esaia* promissam suorum vaticiniorum impletionem testarentur. Hanc expositionem affert *Lyran*, in comment. huius loci, Galatinus libro septimo Arcan. catholicæ veritatis capite 16.

Lyran.
Galatin.

imo

imo & Ionathas Paraph. Chald. cum in suo Targo ita transtulit: *Contestare coram* Paraphrast. *me testibus fidelibus male ditiones, quas dixi, ut inducerem in diebus Vria sacerdotis: Ecce venerunt, & etiam omnes consolationes, quas dixi in prophetia Zachariae filij Barachia, ego adducturus sum: vbi omnis Paraphrast. Chald. per Vriam sacerdotem illum eundem intelligere, qui Hierem. 26. dicitur vastitatem vrbs, populique captiuatam prædixisse, quam nomine maledictionis Chald. explicauit: per Zachariam verò intellexisse Zachariam vndecimum Prophetarum minorum, qui latissima scripsit de Messiae aduentu, & victoriis vaticinia, quæ Paraphraustes consolationes appellat.*

Cum igitur liquidò constet duos illos testes, qui adducuntur, nondum eo tempore natos fuisse, perspicuum relinquitur eos non fuisse eo tempore adductos, quo hæc ab Esaia scribebant, sed adducendos ab ipso Deo suo tempore promitti: atque ad eò neque prophetissam, quæ concepit, & peperit, illo quoque tempore exitisse: sed promitti multo post tempore futuram, concepturamque infantem illum, de quo in eo vaticinio disseritur: & quod est consequens, nec vxorem Esaiæ fuisse illam prophetissam: sed sanctissimam Virginem ex Spiritu sancto concepturam parituramque eiusmodi infantem.

Pro cuius rei illustriore cognitione sciendum est verba illa: *Accessi ad prophetissam*, variè exponi: & quidem D. Hieron. ait per prophetissam hoc loco Spiritum sanctum esse accipiendum, qui sermone Hebraico vocatur *R uach* מן genere feminino, ad quem Spiritum sanctum Esaias accessit disponendo nimirum se, vt ab Spiritu sancto prophetiæ spiritu illustraretur, iuxta illud Psal. 33. *Accedite ad Dominum, & illuminamini.* Verùm non explicat Hieronymus, sed nec aptè explicare potest, quomodo Spiritus sanctus Christum conceperit, & pepererit: quod necesse tamen fuit ostendere, siquidem de prophetissa illa dicitur: *Et concepit, & peperit filium.* Quare hæc Hieronymi interpretatio (venia dicam sapientissimi Patris) videtur omnino improbabilis, nisi: *Concepit, & peperit*, pro facere concipere, & parere accipiat, quod alienum tamen est à contextu, vbi ipsa et prophetissa post eum accessum, cuius fit mentio, dicitur concepisse, & peperisse filium. Omitto illud, quòd insolens omnino est, Spiritum sanctum appellari prophetissam. Hac igitur prætermissa sententia, positòque ex communi Patrum doctrina, quos superius retulimus, & paulò post etiam citabimus, hanc prophetissam esse beatissimam Virginem, dupliciter potest verè, ac propriè hic locus intelligi: vno modo, vt verbum illud: *Accessi*, ad ipsum Esaiam referatur, qui dicatur accessisse ad B. Virginem per spiritualem quendam accessum, Diuinam scilicet reuelationem, & sublimem quandam tantæ feminæ contemplationem, & per spiritum interfuisse conceptui eius, ac partui multo post tempore ex Spiritu sancti virtute & obumbratione futuro: *Accessi*, inquit, *ad prophetissam*, mente scilicet, ac spiritu eam contemplatus, vidi quæ per spiritum, ac reuelationem Virginem quandam concepisse, peperisseque filium absque vllò integritatis suæ præiudicio, qui infantulus, dum adhuc loqui nesciret, neque patrem, aut matrem suis nominibus appellare, iam tunc Damasci, ac Samariæ spolia detrahebat. Ita hunc locum intellexere Dionys. Carthus. Hugo Cardin. & alij: videtur accedere diuus Epiph. lib. 3. contra hæreses, cap. cõtra Collyridianos. Altero, vt verbum: *Accessi*, non ad Esaiam, sed ad Spiritum sanctum pertineat, quæ expositio & germanior est, & communior, ac reliquis omnibus præferenda. Germanior quidem, quoniam cum verba præcedentia: *Adhibui mihi testes*, Dei ipsius sint, vt superius ex Septuaginta interpretum translatione probauimus, ex quibus ostendimus, illud: *Mihi*, ad Deum ipsum spectare: consequens quoque est, vt verba sequentia

XII.

Prophetissa,
qua concepit
& peperit
non fuit vxor
Esaiæ sed B.
Virgo.

D. Hieron.

Psal. 33. 6.

Dupliciter
explicatur
illud *Accessi*.

Accessi pro
reuelatione.

Dion. Carth.
Hugo Card.
D. Epiphani.

Expositio
germanior
&
præferenda.

Et accessi ad prophetissam, quæ continuata serie ponuntur, ad ipsum quoque Deum pertinent, atque adeo Deus ipse sit, qui toto hoc vaticinio in persona sua loquitur. Quod vero sit communior, inde apparet, quod eam plerique omnes Patres communi consensu afferunt, veluti Euseb. Casar. lib. 7. Demonstrationis Evangelicæ in secundo testimonio ex Esaia. Cum quo, inquit, oriretur, undenam esset conceptura, quæ virum experta non esset? ipsum hoc, de quo queritur, nunc oraculum docet: Et accessi, inquit, ad prophetissam, & in vero accepit, & peperit filium. Est autem intelligendum de spiritu sancto, à quo afflatus propheta diuinabat: ipse enim spiritus sanctus se accessisse ad prophetissam faceret, quod quidè ipsum planè completum est in Christi ortu, quo tempore missus est Angelus Gabriel ad virginem, dixitque ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obubrabit tibi. Et Cyrill. Alex. li. 1. in Esaia. c. 8. Quod, inquit, non ex sanguine & carne,

Luc. I. 35.
Cyrill. Alex.

Spiritus sancti
descensus
in virginem.
Procopius.

B. Virgo vere
prophetissa.

Cyrill. Alex.

D. Basil.

D. Epiph.

Euseb. Cas.

Greg. Naz.

D. Io. Dam.

Eadem liber
nouus.

neque ex voluntate viri Christi natiuitas secundum carnem peracta fuerit, sed insolita, & vltra leges humana natura extiterit, Deus propheta reuelauit. Etenim ipse inquit, quid dicit: Cape tibi librum nouum magnis, accessit ad prophetissam: illud enim sanctissimi corpus ex spiritu sancto & supernis verbo formatum esse, cui dubium esse poterit? Quod circa spiritus sancti virtus, ac vis, per quam illud corpus in sanctissima virgine formatum est, hoc congressu, habitu, ac figura oblique significatur. Quod denique, vt ceteros omittam, habet Procopius in Esaia: *Ait, inquit, Dominus, quod ipse superueniet prophetisse, & sic vocat prophetissam matrem Christi, quod spiritus sancti particeps sit futura, iuxta illud Lucae 1. spiritus sanctus superueniet in te. Cum igitur de communi Patrum sententia illa sit huius loci vera, germanaque interpretatio, spiritum sanctum accessisse ad virginem, ex eo que accessu illa concepisse, peperisseque infantem: planum efficitur ex hoc vaticinio perspicuè probari intemeratam virginitatem sanctissimæ Deiparæ, quippe quæ non ex viri cōgressu, sed ex purissimo, & sanctissimo spiritus sancti in eam superuenientis, & obumbrantis accessu conceperit: idem enim est accessisse Deum ad prophetissam, atque spiritum sanctum in virginem superuenisse, & virtutem altissimi ei obumbrasse, vt Angelus Gabriel, cum dixit: spiritus sanctus superueniet in te: ad hunc ipsum locum Esaia respexisse videatur. Porro virginē optimo iure appellatam fuisse prophetissam ex eo apparet, quod in suo illo Cantico præclarissimum edidit vaticinium, cum dixit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quod cumulatissimè impletum cernimus. Ita docent Cyril. Alex. & D. Basil. in hunc locū Esaia. D. Epiph. hæresi 78. Euseb. Cas. Greg. Naz. & alij, quos superiori sectione citauimus. Quin & D. Ioan. Damasc. orat. 2. de B. Mariæ dormitione, librum ipsum nouum, quem propheta iubetur accipere, ad virginitatem Deiparæ pertinere arbitratur: Vbi, inquit, nouus liber, quo inenarrabili modo Deum verbis citra omnem manus operam inscriptus est? Atque hæc de vera, ac germana huius vaticinij expositione vniuerse dicta sint: nunc vt eadem illustriora reddantur, erit operæ pretium nonnulla, quæ maiorem lucem desiderant, magis explanare.**

Cur librum grandem sumere iubeatur Esaia, vt in eo pauca quædam verba conscribat.

SECTIO XVIII.

IN superiori vaticinio in primis mysterij plenissimum est illud, quod Dominus præcipit Esaia. *sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis: Velociter stilia detrahe, cito pradare: quid enim causæ fuit, cur librum grandem iubetur accipere ad tam pauca verba conscribenda? Quocirca vt res fiat illustrior, explicare primum*